
Mercè Rodoreda: Obra poètica

SONETS

1

(Plany de Calipso)

Jo veig la teva terra nua i roent, deserta,
vora la mar en fúria sota un penya-segat,
el teu palau de pedra com una boca oberta
i l'erm on brunz la vespa i on famejà el ramat.

Jo sóc allò que es deixa, allò que fuig i passa:
l'oreig entre les fulles, l'estel que ha desistit,
el doll que riu i plora i aquella tendra massa
dels xuclamels que aturen un instant més la nit.

T'he volgut meu per sempre, cansat de mar i onada,
segur en la meva carn, corba i mel exaltada,
estranger que t'entornes cap a la teva mort.

Ara voldria ésser lleó que juga i mata
o l'olivera immòbil en son furor retort,
però al pit m'agonitza un escorpí escarlata.

L'espatlla nua et lluu d'un raig de lluna encesa,
 un àngel compadit resta prop teu fulgent,
 en aquest mar desert com un desert d'argent
 només un bleix de vent vetlla per tu, princesa.

El teu nom, com un plany, es perd de mica en mica,
 seràs ben sola a dir-lo, cara al mar, dins la nit,
 un sospir de ressaca te'l durà repetit,
 irresistible i pur com tota tu, Nausica.

Dolç animal ferit pres en xarxa d'estrelles,
 verda sang del teu cel, inútils meravelles
 per als teus ulls que cerquen l'ombra que els ha deixat,

l'alta aurora cruel et posarà en els braços
 un abisme d'enyor com un ocell cansat
 dut per l'ona de sal que esborra els últims passos.

Submarina claror, nit breu, esquinç de seda,
 genoll fugaç i somnis, neu dura de les dents,
 el sol neix desesmat i et taca la mà freda,
 l'alba espadada encela els òpals defallents.

Set àngels i set roses i set estrelles blanques
 vetllaran, trist amor, el teu son enllacat,
 per retrobar més purs els càndids ulls que tanques
 sagnant de tu suscito el dolç fantasma amat.

I quan vindràs al fons de la cova encisada
 on l'aigua acerba crema l'arrel més obstinada,
 el serpent adormit en el llot del meu cor,

madeixa que embullà l'ungla ardent de la ira,
 pel laberint llacós de la innombrable espira
 ablarà els magentes i els verds pigallats d'or.

I ara tu, només tu, l'àrdua nit i la terra,
i els mots, els mots que solquen aquesta soledat;
sota un torrent de llunes el darrer cel enterra
les flors aponcellades, l'àngel inviolat.

El mar és fet de plors, el món dels morts respira
en cada negra fulla i en cada fred estel,
en els teus ulls d'espectre tremola una guspira
de joventut enterca presa en un llac de fel.

Oh pare que em dugueres per un camí tan tendre,
ara, sense demà, enllà del freu de cendra,
haurem d'oblidar el sol, tot el que és or i esclat.

Portaré el que fou teu en la teva vall d'ombres
i viurem sempre més quallats pel passat
dintre el bosc delirant dels signes i dels nombres.

El vent neix amb el dia sobre el camp de batalla,
Judit! escolta el bleix d'aquest soldat morent
que les darreres ombres s'emporten lentament;
del cel, secret i fred, un vol de corbs davalla.

La nit deixa entre nacres un últim diamant,
un tendre riu vermell tot l'horitzó decora
i súbit, missatger d'una pútrida aurora,
renilla, mig de l'ombra, el fer onagre errant.

Tu avances com un astre i et gires fascinada,
punyent pantera groga, d'oblit assedegada,
els peus color d'oliva coberts de llot i sang.

Tots els càntics d'un poble no et trauran de les nines
l'acer ni els ulls atònits del teu cadàver blanc,
petita flama brusca que et consums i t'inclines.

Per un camí que fuig i et mena presonera,
amb lentituds de somni, floten esparsos vels,
als salzes amargueja un glop de primavera
i ploren, vora l'aigua, els rossinyols fidels.

Tornaràs amb la nit, blanca nadala trista,
entre els verds moribunds i la boira naixent,
la gespa es cobrirà de pètals d'ametista,
als joncs i a l'argelaga hi haurà un gemec de vent.

I amb els cabells cenyits de trèvols i d'ortigues
coronaràs de flames subtilment enemigues
la juvenil follia dels amants innocents,

perduda i retrobada per la lenta camèlia
que abalteix els estels i exalta els mars lluents,
oh passatgera, en seda esquiva, dolça Ofèlia.

Rosa

Exhausta rosa pura, ardència setinada
d'innúmers pètals dats al matí candorós,
duus un perfum de nits feixugues d'estelada
entre llunes passives i vacillants verdors.

Fràgil al sol, de perles, de diamants cansada,
un vol d'ocell escampa la teva lluíssor;
oh, la breu innumbrable en la tenebra nada,
tanta claror rotunda et corba de dolçor.

Sang de la tarda llences en giravolt de fulles,
adéu als cels nacrats, en expirar despulles
el teu esclat de porpra, el teu tresor de foc.

Freimeix un darrer pètal tenaç en son reialme,
només et resta el cor i l'implacable joc
de llunes i llavors dins l'hivern blanc de calma.

Amor novell

Arbres, fullatges tristos sota la nit immensa
 i tu, lluna gebrada sobre els fruits i les flors,
 vetlleu aquests camins d'un amor que comença,
 infant malalt de somnis, infant malalt de plors.

¿Per quin desert de vents menaràs els teus passos
 quan les càndides roses absents s'esfullaran?
 Pels nostres ulls velats passaran ocells lassos:
 el llac del nostre amor llurs ombres cobriran.

Màgics palaus de boira, extrems eixams d'estrelles
 no deixaran morir aquestes flames velles,
 i l'antic paradís brunzent d'abelles d'or

es dreçarà amb les dàlies i els mars d'espigues gerdes,
 amb els purs diamants, secrets al fons del cor,
 dels nostres besos joves sota les frondes verdes.

Adam a Eva

Segueix-me, dona meva, pell de rosa estremida,
 oh tu que resplendeixes com el primer matí
 i els lliris dintre l'aigua mires embadalida,
 lleu de tot el que encara resta de teu en mi.

Obliada l'àngel, l'arbre, l'alta vela deserta
 dels matins molls de llum, de les nits sense danys;
 si el paradís ens llença, l'aspra terra és oferta
 al vagareig dels nostres entremesclats afanys.

L'ala lluent del foc m'ha lliurat ta nuesa,
 oh tu, la inesperada, ¿de quina absència empesa
 cap a mi pel serpent, rel del nostre destret?

Ara, incerta i feble, la mort et fa més meva,
 la mort que acoloreix com un astre secret
 la soma correntia dels nostres dies, Eva!

Ocell

Sobre una branca baixa, silenciós, reposes;
 amb les ales esteses has planejat suau,
 abans que el teu reialme es desfés de les roses
 i en els teus ulls morissin espurnes de cel blau.

T'embriaga el silenci, t'inquieten les ombres,
 gires el bec esquiu vers l'orient desert;
 mai no sabràs per què amb el teu vol aombres
 una llenca de terra i una mica de verd.

Ara t'esglaia el vol d'una fulla despresa,
 el crit desesperat d'un llunyà ocell de presa
 i la nit infinita que plana damunt teu.

Et fascina una estrella dintre l'aigua somorta
 i les llances dels joncs, sota la claror lleu
 d'aquesta flor d'argent que la tenebra porta.

Embadalit estol d'ombres acollidores,
 la nit final comença dintre un gran llac d'estels,
 reialme pur, espai tot bategant d'aurores,
 tres claus d'or crucifiquen la volta dels teus cels.

La terra d'on sóc filla és lluny i sembla morta:
 una flor ran del marge, una petja al sorral
 i, sobre el blau de l'aigua, un bleix d'oreig que porta,
 floc de perles desfetes, la boira matinal.

Vora la mar i un arbre el meu cor las reposa,
 una rosa de verms com neu ardent es posa
 damunt la trista platja deserta del meu cos.

Tot és oblit de tot. Res no cal que defensi
 el lleu sospir que sóc en el glaçat repòs
 d'aquesta paorosa congesta de silenci.

Senyor, abans de néixer fer-vos un prec voldria;
 abans del primer plor, protegit de dolors,
 en la flonja cavorca sense claror de dia;
 abans de veure el món i el llampec dels colors.

Ara que ja tinc ossos, les mans al pit plegades
 i sota les parpelles tot el vidre dels ulls,
 deu-me l'alè de viure en les cimes gebrades
 d'aquesta gran tristesa, oblidant els esculls

de la meva partida vers una nit sens fi...
 Si em feu néixer, Senyor, només per a morir,
 compadiu-vos d'un cor feixuc d'amor i d'odi,

buideu-me de l'angoixa en els dies distants,
 i, si això no pot ésser, deixeu que plegat rodi,
 temps i més temps perdut en tebis llimbs flotants...

Boques de rosa i vori on dues serps lascives
 continuen eternes el dolç combat d'amor,
 castament devoreu les vostres flors, salives
 més pàl·lides que els astres. Aquest diví licor,

fresc com la mel antiga, beveu, tristos amants,
 adorables cadàvers que un sol desig confina.
 Déu us pastà de fang i refeu amb les mans
 de vostres flancs reials la corba que s'afina.

Retuts per la fatiga dormiu junts en la pau;
 la rosada que irisa un cel amarg i blau
 desfà les seves perles en la claror daurada.

Pròdigs de somnis verges no us desvetlleu mai més,
 la dea de l'oblit, damunt vostre vinclada,
 gelosament us sotja i us pren el darrer bes.

MÓN D'ULISSES

1

(Penèlope)

Em compta el temps la marinada amarga,
la mar amb son abominable crit!
La mel dintre la gerra s'ha espessit
i els brots que vas deixar fan ombra llarga.

Oh xaragall lluent! La seda blanca
serà la lluna de la meva nit;
l'arbre cairat, capçal del nostre llit,
estén encara un pensament de branca.

Esquerpa, sola tota fel i espina,
faig i desfaig l'absurda teranyina,
aranya allucínada del no-res.

Un deix d'amor arran de llavi puja
i mor com una llàgrima de pluja
al viu del darrer pètal que ha malmès.

(Ulisses en l'illa de Circe)

En la barreja d'un folcat d'oprobri
 ara ja sou sota rasposa pell
 amb boques afuades en musell,
 grinyoladissos al voltant de l'obi.

Haurà bastat, oh companyons, la quera
 incessant de la fam, tota cabdell
 pel laberint feréstec del budell,
 la malvestat d'una deessa artera!

Que us valguin totes les viltats rebudes
 quan sereu verticals sobre els peus rudes,
 braços capçats per les forcades mans!

En cims d'honor o en conca de servatge,
 recomenceu amb pacient coratge
 l'aventura difícil d'ésser humans.

(Elpènor)

De l'odre fins a la resseca gorja
 feres, oh vi, tants de camins vermells!
 Veia dansar les llunes a parells
 en un cel enfurit com una forja.

Quin salt, el meu, de ràfec a llamborda,
 sense relleix, sense graó entremig!
 Ara, si em moc, no sento mon trepig,
 car ombra só dins la sauleda borda.

Viure? Per què? Oh corba dels periples!
 Fregar, tot just, ribatges impossibles,
 voltar un mar amb alirets damunt.

Desig, renom, virtut, triple quimera!
 Germans de rem, jo enfilo la dreuera:
 vindreu amargs, cansats, i d'un a un.

(Mort d'un pretendent)

Oh mos companys esbarrellats de cara,
 ja sóc del vostre immòbil escamot!
 Amb un súbit xislet de falziot
 una sageta en el meu coll s'enllara.

T'he envescat amb la sang més amagada,
 pern de la porta fosca de la mort!
 Sigui més curt el plany en ma dissort
 que quan vaig botre a vida colorada.

Reial corser, quin déu et desembrida?
 Com flama brusca en mata agemolida,
 ixes del vil parrac espès de polls.

Adéu! La Parca em gela la ferida.
 Que la fidel et renti, esbalaïda,
 la sang que t'ha esquitxat els dos genolls.

ALBES I NITS

1

¿En quin ombrívol paradís m'esperes
d'aigües planyents i d'arbres sense vent,
engelebrit del teu desistiment,
espectre de les meves primaveres?

Enmig de tantes coses passatgeres,
tu sol passaves inefablement!
Sols vaig comprendre el teu llenguatge ardent
quan ja amb les dures albes no vingueres.

Ara estic sola en la presó de l'aire.
Amb una mà indecisa de captaire,
oh nit, ja fregues mon indúctil fang,

fins que, convulsa, arrencaràs tot d'una,
entre tu i jo feréstega vedruna,
l'eura vermella de la meva sang.

Sang sense esclat, afany secret de l'arbre,
fronda que el vent de la tardor consum,
sobre el meu pit, oh somni pres en marbre,
un déu reneix embriagat de llum.

Címbals bateu, el meu orgull em deixa!
Quina pluja d'amor nodreix l'arrel?
Vençuda i tot, vull ésser jo mateixa,
abella furiosa de sa mel.

Tant se val, tant se val que l'amagada
mà de l'aurora hagi escanyat en cada
bardissa un pobre rossinyol cansat,

incendiada nit, oh fugissera,
que em deixes panteixant per la sendera
de joia, en el meu rost emmetzinat.

Negra ciutat de la malenconia
que estrenys encastellada en un tombant
els teus pollancs de fulla delirant
i el gemec adollat que te'ls destria!

Inesperada al cim dels teus pendissos
entre plomalls de boira que es desfan,
l'alba sempre aturada al teu voltant
sense crit, sense foc ni ocells felïços!

¿Quina oblidada música, quin plany
a penes dit, llença el secret tirany
fins als súbits carreus d'ombra alevada?

Ciutat d'enlloc on tota cosa va!
afany obscur del buit que vol salvar
l'últim somni d'una aigua dispersada.

Oh ressaca estellar del violeta,
esborronada minva de la nit
que ratlla amb la ferida del seu crit
el vol crucificat de l'oreneta!

El verd s'esmuny pels brins, el blau s'alzina,
murs de la llum i torres de l'esglai
amb iris que es despleguen en desmai
com si el cel fos el buc d'una petxina.

Entremesclat panteix, doble agonia,
l'espasa irrefutable que ens destrïa
ens ha tallat d'un branc de somni, sols,

presos en tosca plenitud sobtada,
oh lenta soledat, arremorada
pel tomb de l'or tranquil dels gira-sols!

TRES SONETS I UNA CANÇÓ

(Evocació dels morts)

Anticlea

No pas de l'home que em va estrènyer el flanc
tot emportat en remolí de febre,
ans meu, que et vaig maurar dins la tenebra
amb les ressaques de la meva sang,

car, closa encara, m'enrosaren lentes
marors d'encís que no sabé ningú:
del costat de la fosca ja eres tu
que cercaves la llum a les palpentes.

Seré pagada de mai més no haver-te,
d'haver estat un congost de carn oberta,
crit al llindar de l'aire i la claror,

si en pugés d'ombra, pacient falena,
sóc el calfred que et ressegueix l'esquena
quan rera el ventre de l'escut tens por.

(*Evocació dels morts*)

Agamèmnon

No els va fer por la meva barba saura.
El primer cop l'espatlla em mig obrí
com una mossegada de mastí.
Em vaig girar i al segon cop vaig caure.

Ella després va acoltellar-me mentre
tot de costat veia el pedrís lluent:
el sol arbora —vaig pensar— ponent,
i a glops la sang m'anava eixint del ventre.

Jo m'afanyava per morir, debades:
tantes de maltraçudes coltellades
reblat m'havien a la llum atroç.

Encar vivent, a frec d'aurora brava,
mon panteig amb el d'ella es barrejava,
igual que abans damunt el llit de flors.

(*Evocació dels morts*)

Noia morta

Com una cinta d'aigua que travessa
l'obaga verda sospirant tot just
i és tota adéus en el seu roc adust
i en el pendís enganyadora pressa

sempre passant i sempre romanent
com si fos ala i fos arrel alhora
fidel al blanc que es gronxa al seu devora
i a l'ocell que el deixà ploma-batent

i ve l'hivern, el magre rapissaire
d'allò que es mou, amb argelagues d'aire,
tort de fumeres agres cap al cel,

a llunyanies meves decantada
la mort va deturar-me amb una unglada,
ai l'adormida soledat del gel!

(Cançó de les molineres)

1

Als molins on el temps mol
només hi ha farina negra:
— ara el blat, com indecís,
ens verdeja ran de terra.

L'ombra en pren tota la flor
i la maura amb aigua freda;
— ai que el blat es va gronxant,
abrinat, en mar espessa.

Ni una engruna de llevat
i en un forn que és ple de cendra!
— cada espiga rossa estreny
un grapat de grana tèbia.

Als molins on el temps mol
tot serà farina negra.

2

Als molins on mol la nit
tot serà farina blanca;
— un blat fosc ens treu arrel
al vessant ombriu de l'aire.

A llevant l'esventaran
crits de gall i batecs d'ala;
— com s'espiga amb grans d'argent
ran la mola entenebrada!

I tindrem un pa tot ros
al prestatge net de l'alba;
— el minvant rellisca, prim,
per la feixa que es decanta.

Els molins on mol la nit
cremaran amb flama blanca.

3

Als molins on tant maldem
només hi ha grana vermella;
— al pedrís, els dos genolls,
se'ns encasten amb sang presa.

Maurarem a trenc d'estels
pels potents que senyoregen;
— amb el fel que els escopim
més que amb aigua de cisterna.

Dents lluents dels asseguts
boques dures que ens desdenyen!
— aquest pa, quan entri a dins,
sigui un mos de brasa encesa.

Sota l'arbre blau del cel
que us ajegui mort vermella.

MERCÈ RODOREDA

Nota a l'edició

Publiquem aquí el conjunt de l'obra poètica de Mercè Rodoreda. En el primer grup, *Sonets*, recollim poemes de procedència diversa. Els sis primers, conjuntament amb els que hem numerat 8, 9 i 11 (que ocupaven els llocs 4, 5 i 9), formaven part de la sèrie *Nou sonets*, publicada a la «Revista de Catalunya», núm. 104 (octubre-desembre de 1947), ps. 370-374. Hem destruït la seqüència d'aquesta sèrie per tal de mantenir la dels cinc sonets posteriors (números 7-12), amb la qual Mercè Rodoreda guanyà la flor natural als Jocs Florals de la Llengua Catalana del 1947 i que fou publicada a «La Nostra Revista», II, núm. 22 (octubre de 1947), p. 396. El numerat 8, en la seva primera versió (a *Nou sonets*), no duia títol; i el 9 havia introduït una variant que hem recollit: en el vers 9, on diu *las deïa fosc*. Els sonets 12 i 13 foren publicats, respectivament, a «La Nostra Revista», III, núm. 26 (29-II-1948), p. 54, i núm. 28 (30-IV-1948), p. 138. La procedència dels altres poemes és la següent: *Món d'Ulisses* (flor natural als Jocs Florals de la Llengua Catalana del 1948), «La Nostra Revista», III, nús. 35-36 (novembre-desembre de 1948), p. 367; *Albes i nits* (flor natural als Jocs Florals de la Llengua Catalana del 1949), «La Nostra Revista», IV, núm. 45 (30-IX-1949), p. 284; *Tres sonets i una cançó* (Premi Maragall 1956), «Gasetta de Lletres. Suplement Literari de La Nova Revista», I, núm. 6 (juliol-agost de 1956), ps. 21-22, i reproduït a «Pont Blau», nús. 47-48 (setembre-octubre de 1956).